

ПРИМЕР ШКОЛСКОГ ЕСЕЈА¹

Б. Радичевић: „Ђачки растанак”, М. Црњански: „Стражилово”

Бранко Радичевић и Милош Црњански живели су и стварали у различитим периодима, али у њиховом стваралаштву постоје одређене тематске сличности које се могу приметити у делима „Ђачки растанак” и „Стражилово”. Поема „Ђачки растанак” настала је у 19. веку, у периоду романтизма. Романтичарску уметност обележава истицање маште и осећајности, буђење националне свести те доминација лирике и везаног стиха. Поема „Стражилово” настала је у 20. веку, у периоду авангарде, у оквиру књижевног правца који је Црњански назвао „суматраизам”. За авангардну уметност карактеристично је мешање жанрова и употреба слободног стиха, окретање против традиције и осећање резигнираности након Првог светског рата.

„Ђачки растанак” тематизује растанак с родним крајем и младошћу, а инспирисан је песниковим школовањем у Сремским Карловцима, где је провео најлепше године. Песма је по врсти поема, а одликују је стихови различите дужине везани парном римом, измена брзог и спорог ритма те наглашена метафоричност. У њој лирски субјекат пева о растанку од винограда, бербе грожђа и Стражилова. „Стражилово” тематизује завичај и пролазност живота, али и песника Бранка Радичевића и његов „Ђачки растанак”. И ова песма је поема, а обележавају је стихови неједнаке дужине, подела на строфе, неправилна рима и бројне стилске фигуре.

Будући да се „Стражилово” реферише на „Ђачки растанак”, две песме деле бројне мотиве попут завичаја, винограда и смрти, који се у њима јављају у сличном или потпуно различитом значењу. Завичај је у Бранковој песми конкретан: „ја се шетам, дружина са мноме, / ми идемо Стражилову томе”. Код Црњанског завичај је пре свега слутња смрти, расут по поеми као „лишће што, са гроба Бранка, на мој живот пада”. Лирски субјекат „Ђачког растанка” пева о виноградима у веселом ритму, иако је тужан што се растаје од њих: „Виногради, збогом умиљати, / збогом, грожђе, нећу те ја брати”. Лирски субјекат „Стражилова” у виноградима види знакове болести и смрти: „А, место свог живота, давно живим, / буре и сенке грозних винограда. Настављам судбу, већ и код нас прошлу, / болесну неку младост, без престанка”. У обе песме је уткан мотив смрти, коју лирски субјекат сматра неизбежном те коју повезује са завичајем: у „Ђачком растанку” жели да једном кад умре буде сахрањен у Стражилову („ту нек ми се ладна копа рака, / ту ће мене земља бити лака”), а у „Стражилову” све везано за завичај асоцира на смрт.

¹ Овај есеј није аутентичан ученички есеј, него пример правописно и граматички тачног компаративног есеја с могућим одговорима на задане смернице. Ученике се подстиче да слободно и креативно промишљају одговоре на смернице за писање школског есеја.

Бранко Радичевић и Милош Црњански стварали су у различитим периодима, а њихова дела се разликују по формалним и стилским обележјима. Међутим, међу поемама „Стражилово” и „Ђачки растанак” постоје бројне сличности на садржајном плану. У њима се јављају исти мотиви и слично основно расположење. Црњански је био инспирисан Радичевићевом поезијом, а лирски субјекат из „Стражилова” препознаје се у лирском субјекту „Ђачког растанка”. Познавање Радичевићеве песме обогаћује разумевање и интерпретацију „Стражилова”, па се може закључити да су њихова значења међусобно испреплетена.